

VYSOKOŠKOLSKÉ PROSTŘEDÍ OČIMA STUDENTŮ A STUDENTEK

Výsledky mezioborového srovnání

V rámci projektu **KULTIMED – Kultivace (prostředí, vztahů a podmínek) medicíny** – proběhlo v únoru 2024 rozsáhlé dotazníkové šetření mezi studujícími na českých vysokých školách. Na realizaci projektu se podílí Sociologický ústav Akademie věd ČR ve spolupráci primárně s 1. a 2. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy. Na technickém zajištění sběru dat, šíření dotazníku a jeho propagaci spolupracoval GTS Alive, s. r. o, (vlastník studentské databáze ISIC). Podařilo se tak sesbírat názory 2 830 studujících různých studijních oborů. Vzhledem k zaměření projektu byla velká pozornost věnována zdravotní a sociální péči, kterou pro účely šetření podrobněji dělíme na: lékařské zdravotnické obory, nelékařské zdravotnické obory a sociální práci a péči a jiné. Studie ale přináší kompletní mezioborové srovnání pro 12 podskupin studijních oborů. Z výsledků je zřejmé, že studium zdravotnických oborů (lékařských i nelékařských) má očividně svá specifika, která si zaslouží pozornost. Nejdůležitější zjištění ukazují že:

- **Celková spokojenost se studiem je mezi vysokoškolskými studenty a studentkami vysoká. Nejspokojenější jsou studující lékařských zdravotnických oborů (spíše a velmi spokojeno je 78 % z nich), ze společenských věd (spíše/velmi spokojeno je 78 %) a z informačních a komunikačních technologií (74 %).**
- **V oblasti hodnocení celkové náročnosti studia se na prvním místě s velkým odstupem opět umístili studující z lékařských zdravotnických oborů. Celkem 82 % z nich vnímá studium jako obtížné až neúměrně obtížné. Na dalších příčkách se umístili studující z oblasti přírodních věd (studium je velmi/neúměrně náročné podle 56 % studujících) a studující z nelékařských zdravotnických oborů (55 %).**

KULTIVACE PROSTŘEDÍ MEDICÍNY

- V oblasti smysluplnosti studia jsou opět na předních příčkách studující lékařských a nelékařských zdravotnických oborů. Smysluplnost studia jako vysokou či velmi vysokou hodnotilo 74, resp. 71 % studujících. V závěsu jsou pak studující vzdělávání a výchovy (70 %).
- V oborech, které vykazují vysokou spokojenost se studiem anebo vysoko vnímanou smysluplnost studia, je nižší podíl studujících, kteří uvažovali či uvažují o předčasném ukončení studia či změně oboru. Nejméně často o změně/ukončení studia uvažují studující z lékařských zdravotnických oborů (6 %), ze sociální práce a péče (7 %), ze společenských věd a žurnalistiky (12 %) či z nelékařských zdravotnických oborů (14 %).
- Zdravotnické obory (lékařské i nelékařské) však zauímají první příčky i v negativním hodnocení studia. U těchto oborů byl nejčastěji zaznamenán výskyt úzkosti, nervozity či stresu zažívaných v souvislosti se studiem více než polovinu dní v měsíci. Tyto časté negativní pocity deklarovalo 55 % studujících u nelékařských zdravotnických oborů a 54 % studujících u lékařských zdravotnických oborů. Dále pak studující zemědělství a lesnictví (54 %) či přírodních věd (53 %).
- Mezi studujícími lékařských zdravotnických oborů byl také identifikován enormně vysoký podíl studujících, kteří mají osobní zkušenost s diskriminací na základě pohlaví/genderu nebo se sexismem ze strany přednášejících. Tuto zkušenost uvedlo 33 % studujících z lékařských zdravotnických oborů a rozhodně se nejedná pouze o ženy (uvedlo ji 37 % studentek a 24 % studentů). V ostatních oborech přitom průměrný výskyt zkušeností s tímto typem diskriminace dosahuje pouze okolo 14 %.
- V lékařských zdravotnických oborech a sociálních službách je také nejvyšší výskyt sexuálního či genderově podmíněného obtěžování ze strany přednášejících (osobní zkušenost uvedlo okolo 5 % studujících lékařských zdravotnických oborů a okolo 4 % studujících sociální práce a péče).
- Ve zdravotnických oborech jsou mezi přednášejícími očividně rozšířenější i další typy nevhodného chování směrem ke studujícím, např. zesměšňování, ponižování či urážky. Takové chování od přednášejících zažilo 23 % studujících z lékařských zdravotnických oborů, dále zkušenost s těmito druhy nevhodného chování nejčastěji deklarují studující zemědělství a lesnictví (22 %) a studující z nelékařských zdravotnických oborů (21 %).

- **Zjištění z výzkumu tak ukazují jistý paradox, že studující zdravotnických oborů vnímají vysokou smysluplnost studia, neuvažují o jeho předčasném ukončení a v případě lékařských zdravotnických oborů jsou se studiem dokonce nejvíce spokojeni, ve velké míře se ale studující těchto oborů během studia potýkají s řadou obtíží a negativních jevů, jako jsou úzkosti, nervozita či stres, sexismus a genderová diskriminace či zesměšňování, ponižování a urážky ze strany přednášejících.**

Jak již bylo zmíněno výše, cílem projektu **KULTIMED** je kultivace prostředí, vztahů a podmínek medicíny. Jednou z cílových skupin projektu jsou studující z oblastí zdravotní a sociální péče. Vzhledem k zaměření projektu jsme v šetření rozlišovali tři podskupiny studujících z této oblasti, a to studující lékařských zdravotnických oborů (medici), studující nelékařských zdravotnických oborů a studující sociální práce a péče a jiných oborů. Studující lékařských a nelékařských zdravotnických oborů někde souhrnně označujeme jako studující zdravotnických oborů.

Cílem tohoto dotazníkového šetření bylo zjistit, jak medicí a medičky (studující lékařských zdravotnických oborů) hodnotí své studium v porovnání s ostatními vysokoškoláky v oblasti spokojenosti se studiem, vnímané náročnosti studia, zvládnání studijních povinností či úvah o předčasném ukončení studia, ale i v oblasti problémů kombinovat studium a další závazky, výskytu úzkosti, deprese a negativních jevů, se kterými se studující v průběhu studia mohou setkávat.

Zjištění z dotazníkového šetření ukazují, že studijní prostředí na lékařských fakultách je do značné míry specifické, a ne vždy přívětivé a přátelské. Těmto zjištěním by měla být věnována pozornost a potvrzují tak i relevanci projektu **KULTIMED**, jehož cílem je posílit respektující přístup a komunikaci ze strany přednášejících, omezit projevy předsudků a nevhodného chování a zlepšit studijní prostředí.

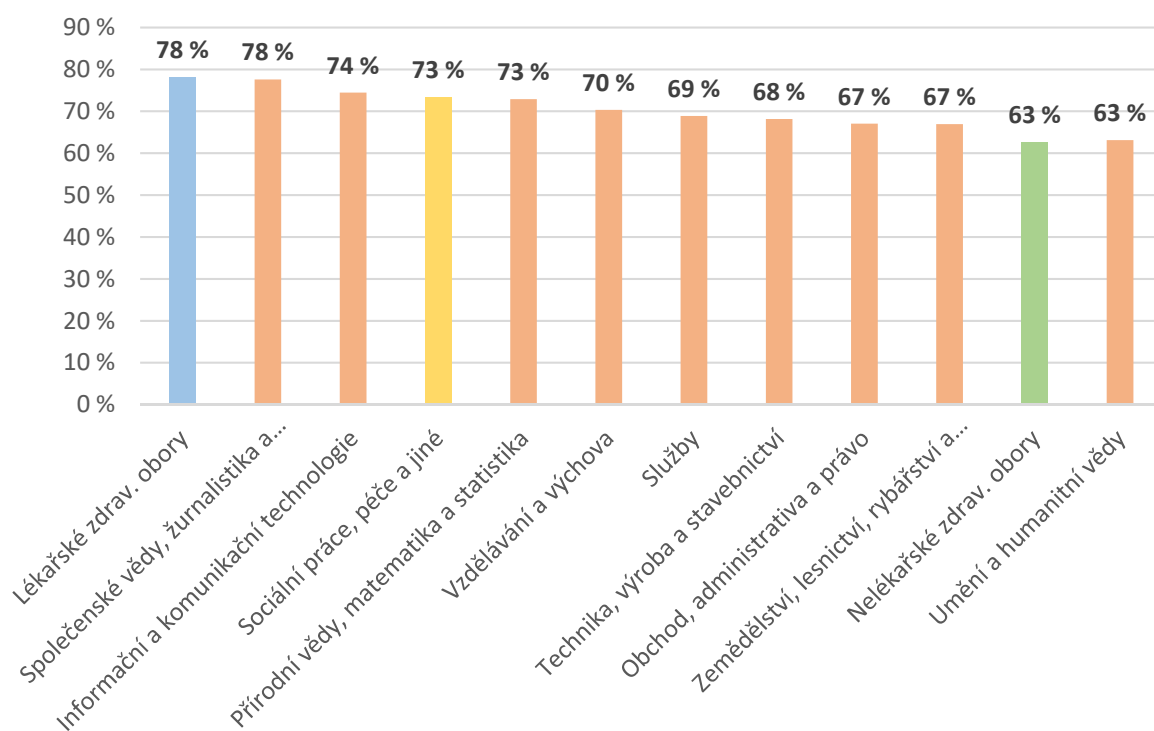
Výsledky šetření mimo jiné ukazují, že medicí a medičky (tj. studující lékařských zdravotnických oborů) jsou sice v průměru se studiem velmi spokojeni, jsou si jisti výběrem studijního oboru a přisuzují mu velký smysl, avšak extrémní celková (ale i specificky časová či psychická) náročnost studia a chování ze strany přednášejících jim zneprůjemňují studijní zážitek a nevytváří motivující a podporující prostředí.

Dotazníkové šetření tak přináší nejen obrázek o situaci studujících z jednotlivých studijních oborů, ale je i odrazem klimatu, studijní atmosféry, vztahů a hodnotového nastavení, které v těchto oborech celkově převládá. Prostudování lékařských fakult z tohoto šetření jednoznačně vychází jako značně specifické, a ne vždy vstřícné a přátelské.

Přehled nejzajímavějších zjištění

Z pohledu celkové spokojenosti se studiem můžeme zhodnotit, že nejvyšší podíl velmi a spíše spokojených studujících můžeme pozorovat v rámci lékařských zdravotnických oborů (78 %), společenských věd a žurnalistiky (78 %) či informačních a komunikačních technologií (74 %). Nejnižší spokojenost pak je naopak v oborech z oblasti umění a humanitních věd (63 %), v nelékařských zdravotnických oborech (63 %) či v zemědělství a lesnictví (67 %).

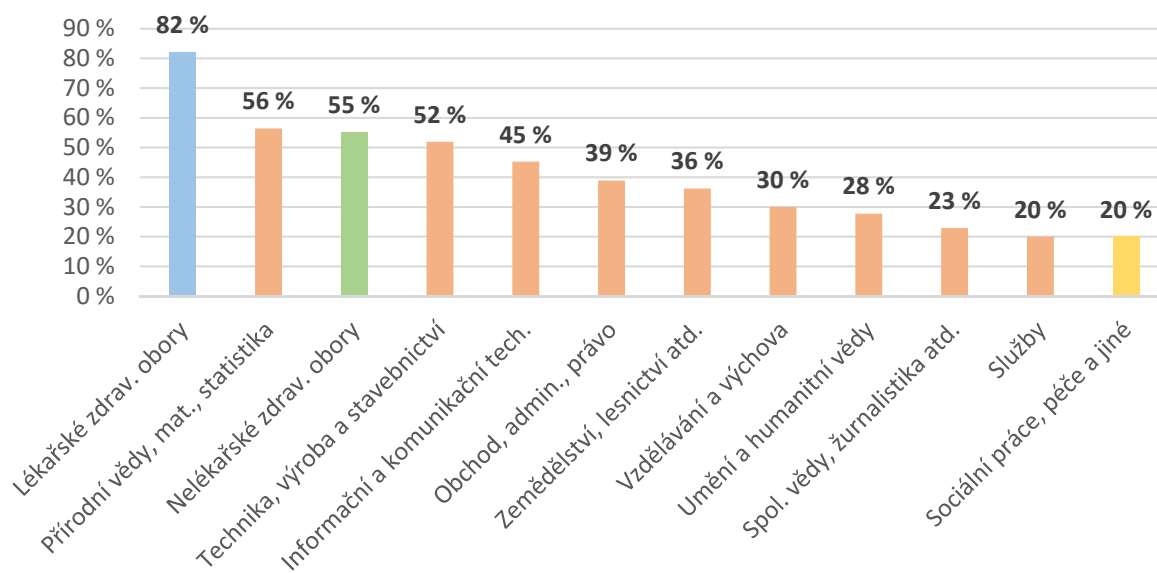
Graf 1. Celková spokojenost se studiem, podíl studujících, kteří jsou velmi a spíše spokojeni v %

Zdroj: SOÚ AV ČR, KULTIMED, 2024

Není překvapením, že studenti a studentky lékařských zdravotnických oborů vnímají studium jako zdaleka nejnáročnější. Celých 82 % studujících z těchto oborů označilo studium jako celkově náročné až neúměrně náročné. S větším odstupem na druhém místě jsou studující přírodních věd (56 %) a dále studující nelékařských zdravotnických oborů (55 %). Jako nejméně náročné pak studium hodnotí studující sociální práce a péče (20 %), studující v oblasti služeb (20 %) a společenských věd či žurnalistky (23 %). Rozdíly mezi obory tak jsou zde velmi výrazné.

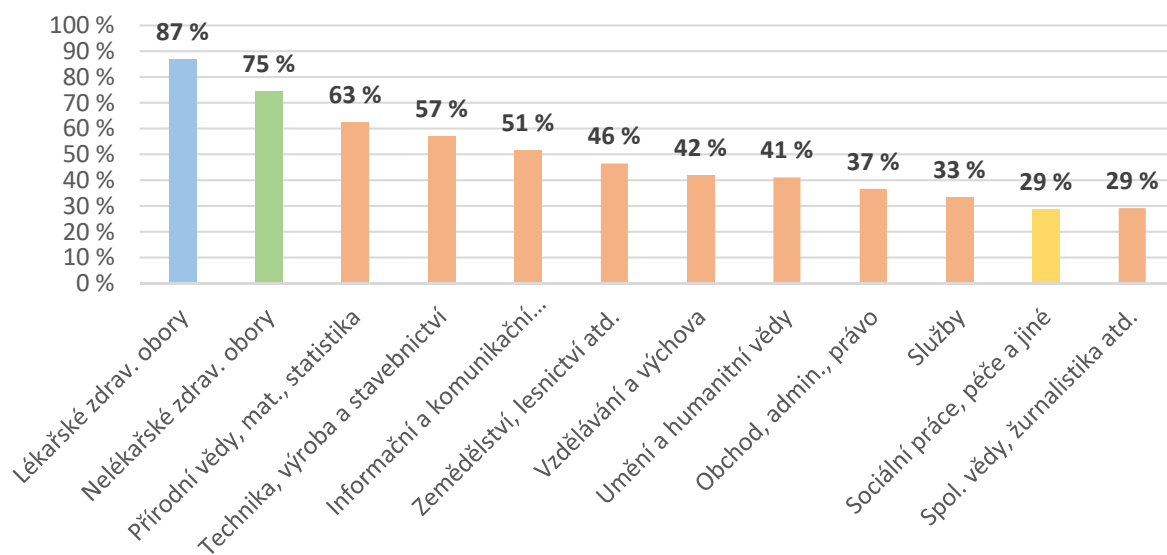
Graf 2. Podíl studujících v %, kteří hodnotili studium jako celkově náročné až neúměrně náročné

Zdroj: SOÚ AV ČR, KULTIMED, 2024

Tento obrázek do velké míry souvisí s vnímanou časovou náročností studia. Ve zdravotnických oborech byl nejvyšší podíl těch, kteří vnímali časovou náročnost studia jako vysokou až neúměrně vysokou. V lékařských zdravotnických oborech takto hodnotilo časovou náročnost studia až 87 % studujících, v nelékařských zdravotnických oborech pak 75 % studujících. Na druhém konci spektra pak opět byli studující společenských věd a žurnalistiky (29 %), sociální práce a péče (29 %), služeb (33 %) či obchodu, administrativy a práva (37 %). Rozdíly mezi obory jsou zde opět značné, jak ukazuje Graf 3.

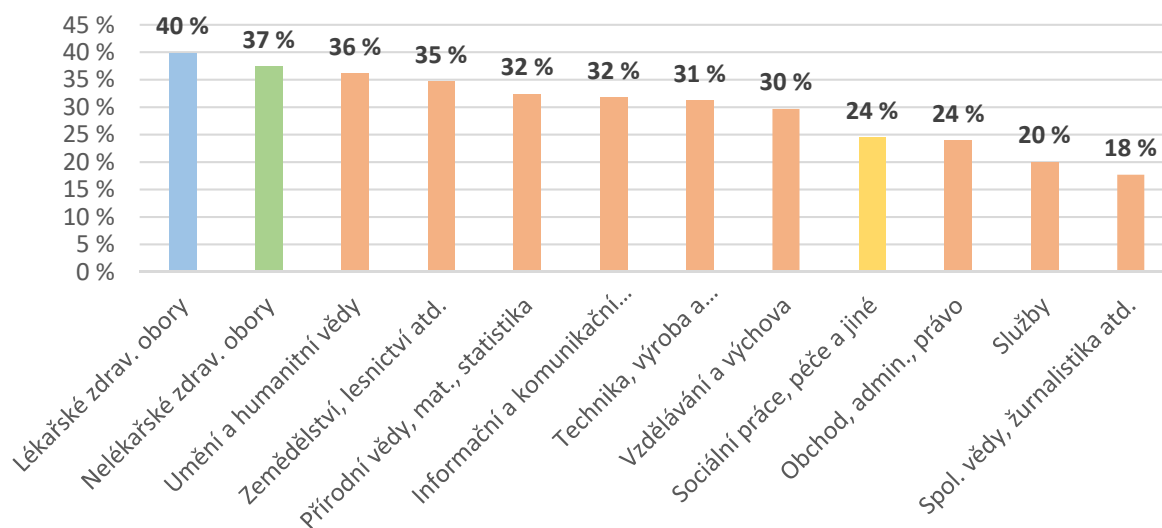
Graf 3. Podíl studujících v %, kteří hodnotili časovou náročnost studia jako vysokou až neúměrně vysokou

Zdroj: SOÚ AV ČR, KULTIMED, 2024

S časovou náročností studia pak souvisí to, že studenti a studentky lékařských i nelékařských zdravotnických oborů nejčastěji uváděli problémy kombinovat studium a své další závazky, jako je práce, rodina či volnočasové aktivity. Takové problémy uvedlo 40 % studujících z lékařských a 37 % studujících z nelékařských zdravotnických oborů. Nejméně často problémy s kombinováním studia a jiných závazků deklarovali studující v oblasti společenských věd a žurnalistiky (18 %), studující z oblasti služeb (20 %) či obchodu, administrativy a práva (24 %) a sociální práce a péče (24 %).

Graf 4. Podíl studujících v %, kteří měli problémy kombinovat studium a své další závazky (práce, rodina, volnočasové aktivity)

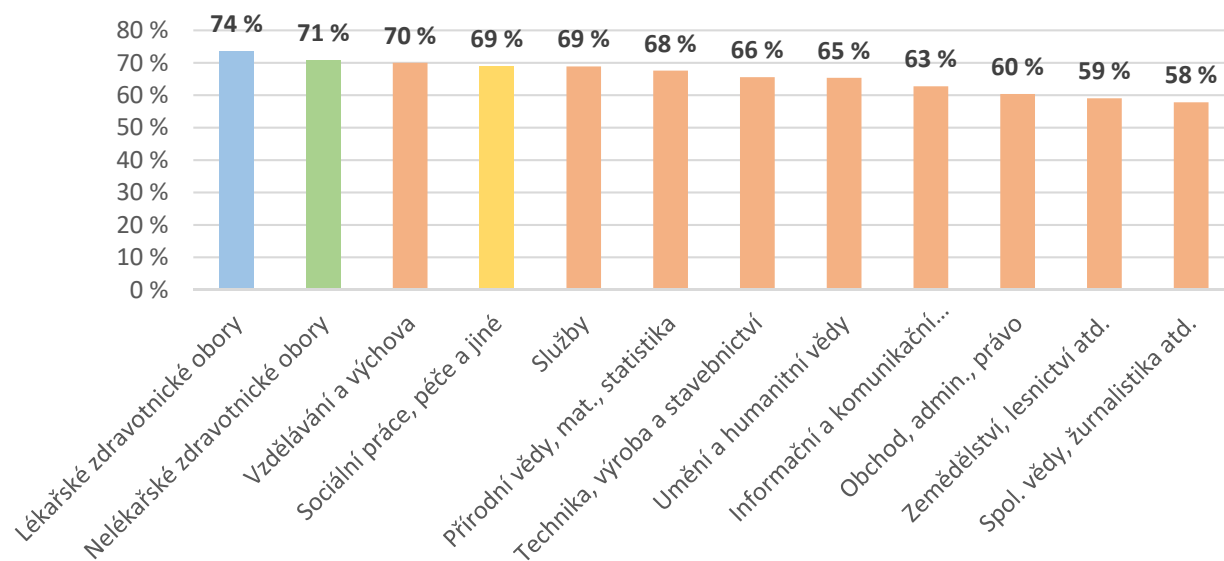

Zdroj: SOÚ AV ČR, KULTIMED, 2024

Studující lékařských a nelékařských zdravotnických oborů sice vnímají studium jako celkově i časově nejnáročnější a nejčastěji uváděli problémy kombinovat studium a své další závazky, ale zároveň studiu přisuzují největší smysluplnost. 74 % studujících z lékařských a 71 % studujících z nelékařských zdravotnických oborů hodnotilo smysluplnost studia jako velmi vysokou a vysokou. V závěsu jsou pak studující vzdělávání a výchovy (70 %) a sociální práce a péče (69 %).

Nejhůře byla smysluplnost studia naopak vnímána ve společenských vědách a žurnalistice. Tam hodnotilo smysluplnost studia jako velmi vysokou a vysokou jen 58 % studujících, v zemědělství a lesnictví 59 % studujících a v oblasti obchodu, administrativy a práva zhruba 60 % studujících.

Graf 5. Podíl studujících v %, kteří hodnotili smysluplnost studia jako velmi vysokou či vysokou

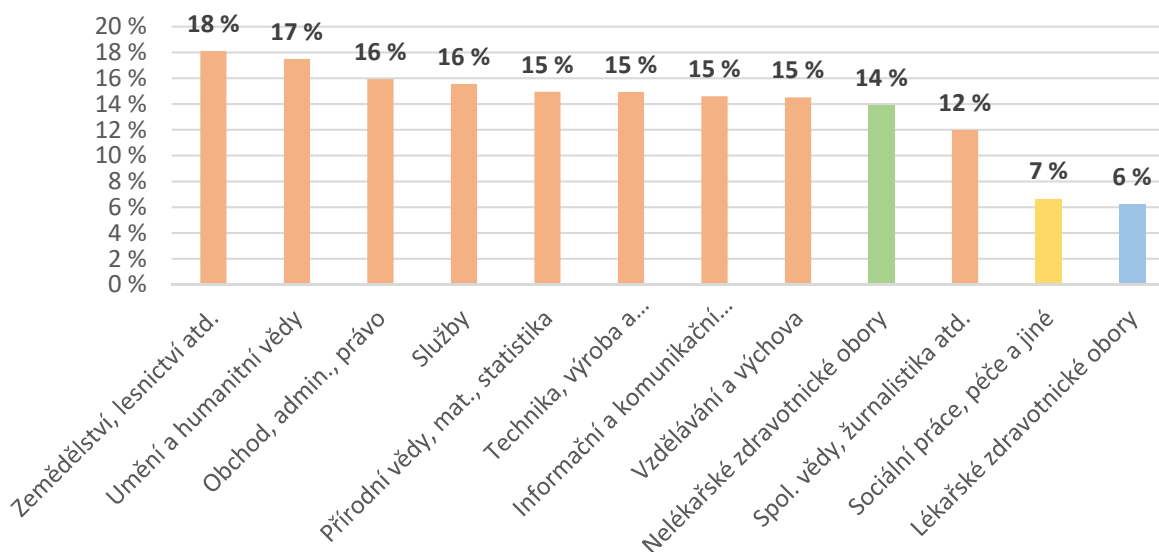

Zdroj: SOÚ AV ČR, KULTIMED, 2024

S vysoko vnímanou smysluplností studia pak pravděpodobně souvisí i to, že studující z oblasti zdravotní a sociální péče uvažují o předčasném ukončení studia či změně oboru v nižší míře, než je tomu běžné v jiných oborech. Nejnižší podíl studujících, kteří uvažovali či uvažují o předčasném ukončení studia či změně oboru více než polovinu dní v měsíci, byl mezi studujícími lékařských zdravotnických oborů (pouze 6 % studujících), dále mezi studujícími sociální práce a péče (7 %), mezi studujícími společenských věd a žurnalistiky (12 %) či mezi studujícími nelékařských zdravotnických oborů (14 %).

Nejčastěji naopak o ukončení studia uvažovali či uvažují studující zemědělství a lesnictví (18 %), studující umění a humanitních věd (17 %) či studující v oblasti obchodu, administrativy, práva (16 %) a služeb (16 %). U těchto oborů bylo hodnocení smysluplnosti studia podprůměrné.

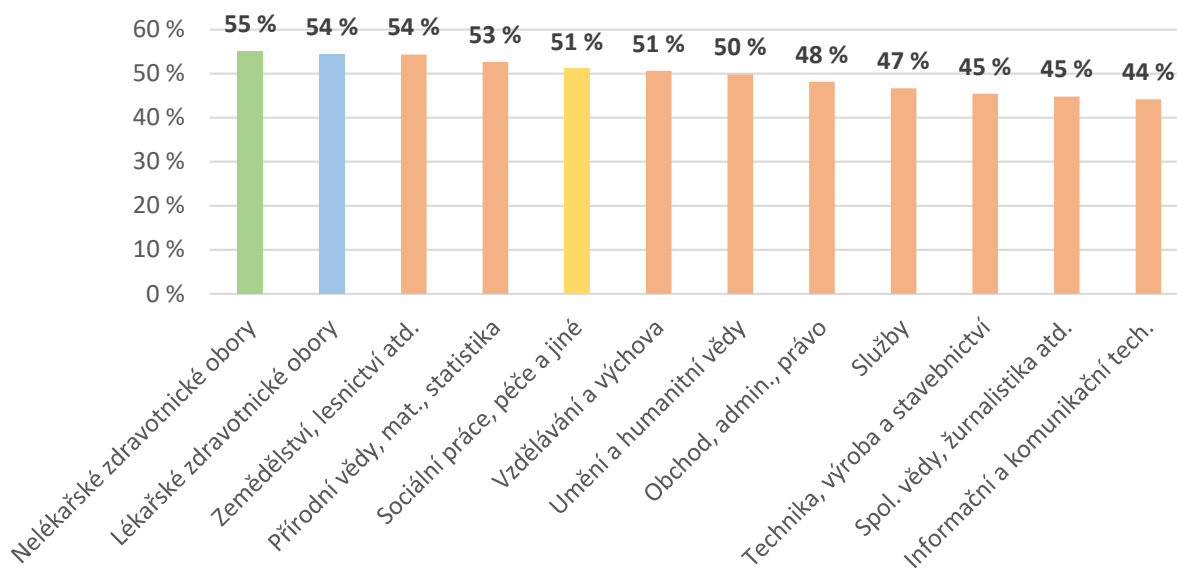
Graf 6. Podíl studujících v %, kteří uvažovali/uvažují o předčasném ukončení studia či změně oboru více než polovinu dní v měsíci

Zdroj: SOÚ AV ČR, KULTIMED, 2024

Studenti a studentky zdravotnických oborů se umístili na prvních příčkách v deklaraci úzkosti, nervozity či stresu, které zažívali v souvislosti se studiem více než polovinu dní v měsíci. Tyto pocity uvedlo 55 % studujících z nelékařských zdravotnických oborů a 54 % studujících z lékařských zdravotnických oborů. Naopak méně časté jsou úzkosti, nervozita či stres u studujících informačních a komunikačních technologií (44 %), společenských věd a žurnalistiky (45 %) či techniky, výroby a stavebnictví (45 %).

Graf 7. Podíl studujících v %, kteří zažívali úzkosti, nervozitu nebo stres v souvislosti se studiem více než polovinu dní v měsíci

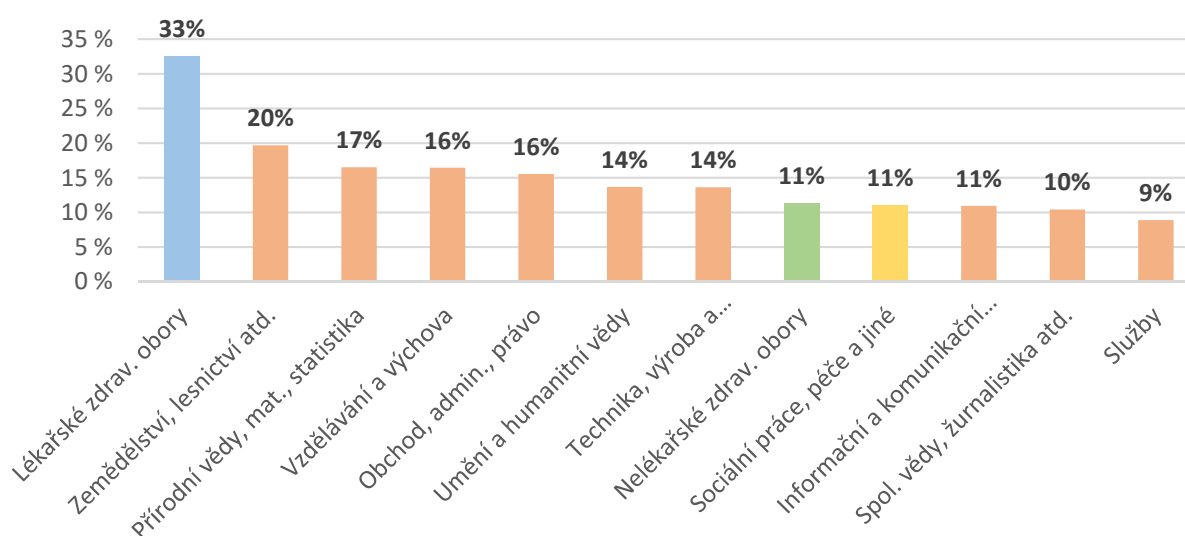

Zdroj: SOÚ AV ČR, KULTIMED, 2024

Dotazníkové šetření zároveň ukázalo, že studující lékařských zdravotnických oborů hodnotili výrazně hůře než v jiných oborech přístup a chování přednášejících (horší hodnocení udělili už jen studující zemědělství a lesnictví). Příčinu můžeme nalézt pravděpodobně i ve vyšším výskytu projevů diskriminace na základě pohlaví/genderu či sexismu ze strany přednášejících, které nejčastěji deklarovali právě studující lékařských zdravotnických oborů (viz Graf 8). A nejedná se pouze o zkušenosti žen. U lékařských zdravotnických oborů má tuto zkušenost 37 % studentek, ale i 24 % studentů. I muži tedy takovéto chování ze strany vyučujících zaznamenávají a vadí jim.

Výskyt sexuálního nebo genderově podmíněného obtěžování ze strany přednášejících sice uvedla v průměru jen 3 % ze všech studujících, nejčastější byl ale opět u oborů z kategorie zdravotní a sociální péče, okolo 4 %. U lékařských zdravotnických oborů tuto zkušenost uvedlo 5 % studujících a u oborů z oblasti zdravotní a sociální péče 4 % studujících.

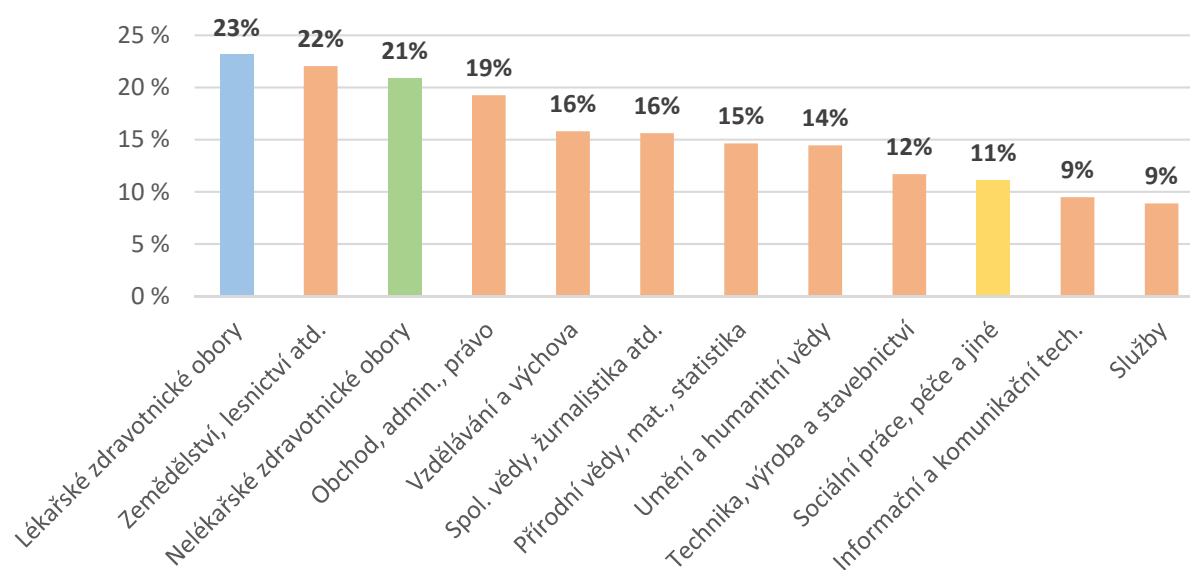
Graf 8. Podíl studujících v %, kteří mají osobní zkušenost s diskriminací na základě pohlaví/genderu či se sexismem ze strany přednášejících

Lékařské a nelékařské zdravotnické obory se vyznačují ještě tím, že zhruba každý pátý student či studentka zažili ze strany přednášejících zesměšňování, ponižování či urážky. Jde o typy nevhodného chování, které by na akademické půdě a v prostředí vysokoškolského studia neměly být přítomné. Takové chování však zaznamenalo 23 % studujících lékařských zdravotnických oborů, 22 % studujících zemědělství a lesnictví a 21 % studujících nelékařských zdravotnických oborů.

S těmito typy nevhodného chování mají naopak nejméně zkušeností studující služeb (9 %), studující informačních a komunikačních technologií (10 %) a studující sociální práce a péče (11 %). V těchto oborech je výskyt nevhodného chování ze strany přednášejících zhruba poloviční oproti zdravotnickým oborům.

Graf 9. Podíl studujících v %, kteří zažili zesměšňování, ponižování či urážky ze strany přednášejících

Zdroj: SOÚ AV ČR, KULTIMED, 2024

Tato a další zjištění z mezioborového srovnání můžete průběžně sledovat na stránkách projektu: <https://kultimed.soc.cas.cz> a na Facebooku KULTIMED.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	Hodnocení prostředí vysokoškolského studia
Realizátor:	Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., ve spolupráci s GTS Alive, s. r. o., (vlastník studentské databáze ISIC)
Projekt:	Projekt KULTIMED – Kultivace (vztahů, prostředí a podmínek) medicíny, podpořen TA ČR (reg. č. TQ01000238), hl. příjemce Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.; partneři projektu 1. a 2. lékařská fakulta Univerzity Karlovy
Termín sběru dat:	1. 2. 2024 – 1. 3. 2024
Populace:	studenti a studentky vysokých škol v ČR
Výběrová technika:	samovýběr (convenience sample). Výchozí skupinou výběru byla databáze kontaktů společnosti GTS Alive, s. r. o., (studentská databáze ISIC). Link na dotazník byl šířen skrze aplikaci ISIC / na e-maily, které studenti/ky zadali při registraci do ISIC. Vzhledem k rozšířenosti služeb této společnosti přijde do kontaktu s ISICem během svého studia drtivá většina vysokoškoláků a vysokoškolaček. návratnost byla dále podpořena využitím sociálních sítí ISIC a spolků sdružujících studující z oborů zdravotní či sociální péče.
Reprezentativita:	Z důvodu zaměření výzkumu jsou v datech nadreprezentováni studující z oborů zdravotní a sociální péče. Jedná se o obory s vyšším zastoupením žen oproti mužům a z toho důvodu je i v datech lehce vyšší zastoupení studentek oproti studentům.
Metoda:	Online dotazníkové šetření s využitím standardizovaného dotazníku (CASI), sběr dat technicky zajistil a provedl GTS Alive, s. r. o.
Nástroj sběru dat:	Dotazník byl vytvořen výzkumným týmem projektu KULTIMED ze Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i., ve spolupráci s partnery projektu z 1. a 2. lékařské fakulty UK.
Složení výzkumného týmu za:	Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.: <ul style="list-style-type: none">- Mgr. Romana Marková Volejníčková, Ph.D. – vedoucí projektu- PhDr. Hana Maříková, Ph.D.- Mgr. Kristýna Pospíšilová- PhDr. Mgr. Josef Vošmik, Ph.D.- Mgr. Jan Klusáček- PhDr. Marta Vohlídalová, Ph.D.- PhDr. Hana Hašková, Ph.D. 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy: <ul style="list-style-type: none">- doc. MUDr. Barbora East, PhD, FEBS AWS- doc. MUDr. Jaromír Matějka, Th.D., Ph.D. 2. lékařská fakulta Univerzity Karlovy: <ul style="list-style-type: none">- PhDr. Šárka Tomová, MPH, Ph.D. et Ph.D.- Mgr. et Mgr. Martin Zielina, Ph.D.

Mutace dotazníku:	Dotazník vznikl ve dvou variantách, v české verzi a v anglické verzi pro zahraniční studující. Obě verze jsou obsahově totožné.
Počet dotázaných:	2 830, z toho 2 776 v české verzi dotazníku a 54 v anglické verzi dotazníku (ne celá 2 %)
Délka vyplnění dotazníku:	průměrně 5 minut
Zpracování dat:	SPSS IBM Statistics 24 a MS Excel
Zveřejněno dne:	11. 9. 2024
Zpracovatelka tiskové zprávy:	Mgr. Kristýna Pospíšilová (kristyna.pospisilova@soc.cas.cz)

Kontakty pro dotazy:

Kristýna Pospíšilová

hlavní osoba zodpovědná za dotazníkové šetření

Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

e-mail: kristyna.pospisilova@soc.cas.cz

nebo

Romana Marková Volejníčková

vedoucí projektu

Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

e-mail: romana.volejnickova@soc.cas.cz

Případně nás s dotazy či podněty můžete oslovit na adrese projektu:

kultimed@soc.cas.cz.